

Concepția Partidului Comunist Român, a președintelui Nicolae Ceaușescu, privind rolul artei și culturii în edificarea societății socialiste *

(I)

Există perioade relativ restrinse ca durată, dar care dobîndesc, prin încărcătura de fapte și semnificații pe care o acumulează, o importanță cu totul aparte, cu reverberații profunde în conștiințe, în însuși destinul oamenilor, influențîndu-l, determinîndu-l. Există asemenea perioade, miez de ev aprins, cum spune poetul, cînd important este nu atît numărul de ani trecuți de la un eveniment la altul, cît ecoul lor puternic, durabil. O astfel de etapă, de o densitate unică în istoria modernă a țării noastre în ceea ce privește evoluțiile sociale, politice și economice, o constituie ultimii optsprezece ani, de cînd la conducerea destinului poporului nostru se află cel pe care în aceste zile îl sărbătorește cu fierbinte dragoste și profund respect întreaga națiune: tovarășul Nicolae Ceaușescu. Se poate afirma că practic nu există domeniu al realității sociale, sub infinitele sale aspecte și nuanțe, care să nu fi cunoscut în aceste aproape două decenii transformări spectaculoase sub impulsul gîndirii cutezătoare, revoluționare a secretarului general al partidului nostru. Și, cînd spun acest lucru, mă gîndesc atît la aspectele concrete ale vieții sociale, cît și la reconsiderarea unora dintre conceptele fundamentale ale edificării unei noi societăți: democratism, patriotism și

internaționalism, umanism socialist, militantism, specific național, relația național-universal etc., concepte care, îmbogățite cu experiența concretă a partidului nostru, pornind de la trunchiul viguros al învățaturii marxist-leniniste, au devenit jaloane ferme ale unui drum pe care ne-am angajat cu demnitate.

Procesul innoitor, de înlăturare hotărîtă a inerțiilor, de respingere a șabloanelor și de abordare curajoasă a unei realități din ce în ce mai complexe, în continuă schimbare, a influențat în mod pozitiv și domeniile literaturii și artei. Abordarea acestei problematice trebuie făcută pornind de la unul dintre principiile fundamentale ale politicii noastre: dezvoltarea noii societăți socialiste nu poate avea loc decît prin înfăptuirea unei culturi noi, calitativ superioare, în acord cu cerințele obiective ale progresului istoric. Între socialism și cultură există o strînsă legătură, o corelație de substanță. Dezvoltarea culturii a constituit și constituie astfel o preocupare centrală a partidului, un indicator de referință pentru aprecierea rezultatelor obținute în dezvoltarea generală a societății, în formarea personalității umane.

De-a lungul ultimilor ani, cu o consecvență semnificativă, de la tribuna marilor forumuri ale națiunii, tovarășul Nicolae Ceaușescu a dezvoltat și detaliat o teză de o importanță deosebită pentru înțelegerea mecanismului nostru social: teza potrivit căreia concordanța dintre relațiile de producție și forțele sociale, de producție și interumane, exercită o puternică influență dinamizatoare asupra progresului societății, asupra creșterii bunăstării materiale a oamenilor. Ideile, nive-

**) Acest studiu inaugurează noua serie a ciclului de consultații „IDEI LA RAMPĂ” (1983—1985), realizat în colaborare cu Centrul de perfecționare a cadrelor de pe lingă Consiliul Culturii și Educației Socialiste, în sprijinul participanților la cursurile de perfecționare a pregătirii profesionale din teatre.*

lul de cunoaștere și cultură, gradul de dezvoltare a conștiinței se manifestă ca o puternică forță materială în transformarea revoluționară a societății, în asigurarea progresului general al umanității. Unitatea dialectică și condiționarea reciprocă a acestor două laturi ale activității umane, producerea bunurilor materiale și crearea noii spiritualități determină întregul proces al dezvoltării economico-sociale.

Pe baza acestei legități obiective, sub directa îndrumare a tovarășului Nicolae Ceaușescu, a fost statuat și instituționalizat cadrul de organizare și de conducere a culturii în țara noastră. Astfel, o necesitate imperioasă a dezvoltării materiale și spirituale a societății s-a dovedit conducerea de către partid a activității cultural-educative și de creație, aplicarea fermă a ideologiei partidului, legarea strânsă a conținutului muncii de educație, a actului de creație, de cerințele stringente ale vieții. Îndeplinirea rolului conducător al partidului în domeniul artei nu înseamnă, desigur, impunerea rigidă a unui anumit stil, a unei anumite maniere de creație, ci, în primul rând, desfășurarea unei complexe și intense activități politico-ideologice în rindul creatorilor, astfel încât aceștia, în cadrul unei largi diversități de stiluri și forme, să-și îndeplinească importanta misiune socială ce le revine, în vederea asigurării unei fuziuni depline a creației lor cu grandioasa operă socială întreprinsă de poporul român. Pronunțându-se categoric împotriva uniformizării și șablonismului, a rigidității și dogmatismului, care sărăcesc viața spirituală și culturală a poporului, partidul încurajează diversificarea creației, stimulează, în spiritul principiilor înalt umaniste, afirmarea prin artă și literatură a idealurilor socialismului și comunismului.

O atenție deosebită și constantă a fost acordată de secretarul general al partidului nostru perfecționării formelor de îndrumare în domeniul culturii, care, ținând seama de specificitatea culturii, de funcția ei, să lase cât mai mult spațiu pentru afirmarea inițiativelor creatoare, pentru atragerea maselor în crearea și în conducerea activității culturale. Un rol de excepțională însemnătate l-au îndeplinit hotărârile inițiate de secretarul general al partidului nostru, privind instituirea unor noi forumuri democratice care să dezbate și să traseze direcțiile de viitor ale dezvoltării țării. În acest context, sarcini importante au fost atribuite Consiliului Culturii și Educației Socialiste, organism de partid și de stat, care are menirea să asigure conducerea unitară a activității cultural-educative, imprimându-i un spirit militant, orientând-o în direcția formării conștiinței noi, revoluționare a

maselor. Proces aflat în continuă perfecționare, acesta a cunoscut, după Congresul al XI-lea al partidului, congres care a adoptat Programul partidului, noi adevări la realitatea bogată, în continuă transformare. Astfel, a sporit rolul consiliilor oamenilor muncii, inclusiv în instituțiile culturale, ca și acela al adunărilor generale în conducerea unităților etc. Insuși Congresul educației politice și culturii socialiste, organism obștesc reprezentativ la nivel național, constituie o ilustrare elocventă a politicii Partidului Comunist Român, de atragere a maselor în procesul de conducere a activităților cultural-educative, de stimulare a spiritului creator în diversele domenii ale culturii și artei.

În condițiile perfecționării și democratizării formelor de conducere și îndrumare în sfera culturii și artei, ale sporirii exigențelor privind realizarea unor opere de înaltă ținută ideologică și artistică, hotărârea C.C. al P.C.R. cu privire la desființarea cenzurii și creșterea rolului și răspunderilor organizațiilor de partid și de stat, de masă și obștesci, a uniunilor de creație, a conducerilor colective ale redacțiilor și Radioteleviziunii, editurilor și caselor de filme, instituțiilor de spectacole în activitatea de informare și educare a oamenilor muncii, acordă o înaltă răspundere activității obștesci, conștiinței creatorilor, angajării lor în promovarea unei arte profund umaniste, cu adevărat esențiale.

În același timp au fost instituite, la toate nivelurile, de la unitățile social-economice și teritoriale până la județ, consiliile de educație politică și cultură socialistă, organisme larg reprezentative care coordonează, pe plan local, întreaga activitate politico-educativă și cultural-artistică, incluzând în componența lor toți factorii educaționali. De asemenea, în organele colective de conducere ale instituțiilor de artă și cultură, inclusiv în organismele Consiliului Culturii și Educației Socialiste, au fost cooptați un număr important de reprezentanți ai oamenilor muncii care lucrează nemijlocit în producție.

Prin acest ansamblu de condiții vizind desfășurarea unei ample activități cu caracter creativ la nivelul întregii națiuni, se învederează procesul de adâncire a democratismului societății românești contemporane, faptul că libertatea și emulația creatoare își află în viața noastră social-politică și culturală întruchiparea în forme și structuri multiple, diverse, dinamice.

Se înțelege că toate aceste măsuri nu au echivalat cu renunțarea la principiile ce stau la baza dezvoltării societății noastre, ci dimpotrivă, cu fructificarea în continuare, cu și mai multă eficiență, a

cadrele democratice creat, cu eliminarea deficiențelor, mobilizarea și concentrarea capacităților creatoare ale maselor largi, utilizarea deplină a condițiilor organizatorice existente în procesul de dezvoltare continuă a culturii naționale.

Întreg acest ansamblu de măsuri, proiectat clarvăzător și fundamentat științific de tovarășul Nicolae Ceaușescu, a avut drept efect creșterea rolului culturii în ansamblul edificiului social, sporirea nivelului de cultură al clasei muncitoare, al poporului. Se poate fără îndoielă vorbi de o intelectualizare în sens pozitiv a întregului popor, adică de ridicarea generală a nivelului lui de cunoștințe. Această înflorire fără precedent a personalității umane s-a tradus, în mod concret, în dezvoltarea și sporirea disponibilităților creative ale maselor, disponibilități deja existente, dar care așteptaseră în stare latentă momentul propice afirmării lor. Și, astfel, anii din urmă au venit să illustreze elocvent una dintre cele mai caracteristice realități ale socialismului: existența unei reale și de nețâgăduit democrații culturale, exprimată atât prin accesul larg, neîngrădit al maselor la cultură, cât și prin participarea lor nemijlocită la producerea bunurilor culturale.

Acest raport bivalent își găsește cea mai convingătoare exprimare în organizarea și desfășurarea Festivalului național „Cântarea României” — manifestare elocventă a dezvoltării spiritualității românești, a democratismului noii culturi socialiste. Inițiat în 1976 de secretarul general al partidului nostru și conceput ca o amplă manifestare de masă în domeniul culturii, al educației socialiste, festivalul a demonstrat — de-a lungul celor patru ediții ale sale — că reprezintă un original cadru de participare democratică a oamenilor muncii la întreaga activitate cultural-artistică, științifică și tehnică, exprimând impresionanta aspirație spre știință și cultură a tuturor cetățenilor țării, fără deosebire de naționalitate, izvor de afirmare a personalității umane, de manifestare liberă a aptitudinilor creatoare.

Festivalul, care, în esență, este nu atât o modalitate culturală nouă, cât o viziune nouă asupra actului de cultură, atestă pregnant una dintre tezele-program ale politicii culturale a partidului nostru, potrivit căreia cultura nu se limitează la pregătirea individului pentru înțelegerea frumosului și asimilarea valorilor artis-

tice, ea asumându-și, în plus, funcția unui instrument de formare și perfecționare a personalității umane; ea exercită o acțiune civilizatoare, propunând idealuri, comportamente, modelind omul și societatea în concordanță cu cerințele epocii noastre. Acțiunile festivalului au contribuit, astfel, la cunoașterea, însușirea și aplicarea politicii interne și externe a partidului, la educarea oamenilor muncii, îndeosebi a tinerei generații, în cultul muncii, al dragostei față de patrie, partid și popor, al solidarității internaționale, al principiilor eticii și echității socialiste, al umanismului socialist, revoluționar.

În opoziție cu teoriile elitiste și tehnocrate, care consideră cultura de masă ca un fenomen de consum cu efecte de standardizare și uniformizare spirituală, s-a acționat în direcția accentuării rolului formativ și educativ al acesteia, la scara întregii societăți. Din această perspectivă, activitatea cultural-educativă este concepută ca o activitate de ridicare a nivelului general de cunoaștere la dimensiunile celei mai avansate științe, ideologii și arte contemporane, ca un impuls care mobilizează energia și viața oamenilor.

O cultură creată de masele populare, iată finalitatea supremă a eforturilor depuse în acest domeniu, expresia concludentă a profundului democratism al societății noastre. Experiența demonstrează că arta și cultura sînt un factor puternic de educație socialistă, atunci cînd ele devin un bun al întregului popor. Tocmai această rațiune stă la baza politicii partidului și statului privind răspîndirea largă a valorilor culturale în mase, prin Festivalul național „Cântarea României”. Sporirea accesibilității artei și culturii a determinat, totodată, desfășurarea unor eforturi constante pentru educarea gustului estetic al maselor.

În același timp, acțiunea culturală sub emblema festivalului a urmărit transformarea valorilor culturii în deprinderi, în bunuri ale civilizației. Știință mai multă, educație mai eficientă, deci cultură sporită înseamnă civilizație superioară, oameni mai bogați sufletește, constructori conștienți ai noii societăți. Prin intermediul Festivalului național „Cântarea României” se aplică tocmai o asemenea politică culturală, cu o astfel de finalitate generoasă.

Radu CONSTANTINESCU